

Kesk-Itaalias möllab suur ja äge tõrjelahing

London endiselt pideva häirimistule all. Normandias kestavad vaenlasele kaotusrohked võitlused

Führeri peakorterist 20. juunil.
Sõjajõudude Ülemjuhatus teatab:

Võitlused Normandias olid eile vaenlasele eriti kaotusrohked. Lääne rindel püüdis vaenlane mitu korda Tilly — Livry ruumile tugevate jälgväge- ja soomusjõududega meie rindest läbi tungida. Kõik rünnakud nurjusid. Edela pool Tilly't purustati seejuures täielikult üks vaenlase pataljon, pataljoni staap võeti vangl.

Cherbourgi poolsaarel ei toimunud suuremaid võitlusi. Vaenlane tungis soomustatud luurejõududega Cherbourgi kindluse lõunarinde vastu.

Londoni ruum asub edasi meie häirimistule all.

Maa- ja mereväe rannapatareid sunniti Cherbourgi poolsaare ees hulga vaenlase laevu tagasi pöörduma.

Sõjalaevastiku kauglaaskepatareid tulistasid möödunud ööl Kanalis põlema hulga laevu ühest lääne prole suunduvat vaenlase konvoit.

Lennuvägi jätkas ka möödunud ööl edukalt laevakogunemiste pommitamist dessandipea ees. Peale arvukate pommitabamuste märgiti raskeid plahvatusi. Saksa võitlusalennukite koonduste juba teatud rünnakul 18.—19. juuni ööl uputati lõplikult teadeti veel 2 kaubalaeva, kokku 18.000 brt. ja 1 hävitaja. Peale selle vigastati raskesti üht hävitajat, üht 8000 brt. tankilaeva ja üht 7000 brt. kaubalaeva.

Üks lennukiväe kindralmajor Korte juhtimisel paisis seejuures eriti välja. Dessandipea ja okupeeritud läänealade kohal tulistati eile alla 29 vaenlase lennukit.

Elba saare nõrk garnison jätkas ka eile kangekaelselt võitlust saare kirdeosas kaugel ülekaalus vaenlasega ja tekitas talle raskemaid kaotusi. Möödunud ööl toodi ta üle mandrile.

Kesk-Itaalias kestavad vaenlase tugevad rünnakud ka eile, ilma et tal oleks õnnestunud saavutada loodetud läbimurret. Eriti ägedalt möllas lahing Perugia ruumile, kus vaenlane ründas meie rindel tugevaid jälgväge- ja soomusjõududest moodustatud rünnakvägedega. Meie vägede vasturünnakud panid selma vaenlase rünnakud.

Idast ei teatata peale edukate kohalike tõrjevõitluste kagu pool Vitebskit mingist võitlustegevusest.

Saksa kerged merejõud vigastasid Soome lahes 2 nõukogude kiirpaati.

Karjala maakitsuse ees rakendatud mereväe julgestuslaevad tulistasid alla 5 nõukogude pommitajat.

Führeri peakorterist 21. juunil.
Sõjajõudude Ülemjuhatus teatab:

Normandias suruti vaenlase sillapea lääne pool Orne'i veelgi koomale. Vaenlase rünnakud edela pool Tilly't purustati, tulistades seejuures puruks 15 tanki. Vastase rünnakud lõuna pool Valognesi nurjused. Cherbourgi kindluse vastu teostas vaenlane nõrgemate jõududega luure, mis tõrjuti. Hulk soomustatud luuremainald tulistati põlema. Dessandipea võitluses paisis erilise vaprusena välja õhuteatevõrgo osatusepunkt meeskond oma komandant ülemleitnant Egle juhtimisel.

Häirimistule Londonile jätkatakse.

Võitlusalennukid saavutasid öösel pommitabamusi vaenlase laevakogunemistele Normandia ranniku ees. 6. juunist alates uputasid õhujõud, sõjalaevastik kui ka maa- ja mereväe rannapatareid Normandia ranniku ees ja Kanalis (kaasa arvatud vaenlase kaotusi miinibumuste läbi) 2 ristlejat, 14 hävitajat, 4 kiirpaati, 27 veo- ja transportilaeva, kokku 167.400 brt. ja 12 soomusmasinade-dessantilaeva, kokku 18.300 brt. Pommi-, torpeedo- ja kahuritabamuste läbi vigastati 3 raskeristlejat, 2 ristlejat, 21 hävitajat, 9 kiirpaati, 68 kauba- ja transportilaeva, kokku 287.000 brt. 2 dessantilaeva, kokku 4000 brt. ja üht keskmissesuuruses aurikut.

Üle 140 km pikkuses rindelõigus möllas ka eile alanematu tugevusega suur tõrjelahing Kesk-Itaalias. Ikka jälle püüdis vaenlane oma jõudude tuge-

va koondamisega meie rindest läbi murda. Meie vägede tugevas vastupanus nurjusid kõik vaenlase läbimurdepüüded. Pärast kohalike stseemurrite puhastamist oli rinne õhtul kindlalt meie käes. Vaid ruumilis loode pool Perugia ei rahunenud võitlused. Vaenlase verised kaotused olid eriti suured.

Eile teatatud meie vägede tagasihoidmisel Eiba saarelt uputati mere- ja õhurünnakute tõrjel 2 vaenlase kiirpaati, 2 vigastati raskesti ja tulistati alla 2 jähi-pommitlennukit. Seejuures paisid eriti välja korvetikapten Wehrmanni juhtimisel olevad võitlusalennukid ja mereväe rannapatareid „Piom-bino“.

Idarinde lõunaosas, lõuna pool Smolenski autoteed ja kagu pool Vitebskit

nurjusid bolševike kohalikud rünnakud.

Sõjalaevastiku julgestusjõud uputasid Soome lahes 19 ja 20. juunil raskeis mere- ja õhuhingul 5 nõukogude kiirpaati, vigastasid veel 6. mil-lest osa süttis, ja tulistasid alla 9 vaenlase lennukit. Omal läks kaduma üks laev.

Põhja-ameerika tugevad pommitajate koonduste teostasid eile ennelõunal terrorrünnakuid Hamburgi, Hannoveri, Magdeburgi ja Stettini linnadele. Tekkis kahjustusi ja inimkaotusi. Õhukaitsesid hävitasid 58 vaenlase lennukit, neist 49 neljamootorilist pommitajat. Veel 23 neljamootorilist pommitajat hädamasandus Rootsi maa alal pärast meie jähi- ja hävituslennukite rünnakuid.

Soome väed lahkusid Viiburist

Ründavale vaenlasele tekitati raskeid kaotusi

Tallinn, 22. juunil.

Helsingi, (DNB). Soome sõjateates 21. juunil ütelakse: Karjala maakitsusel ründas vaenlane eile tankide, suurtükiväe ja õhujõudude toetusel ägedalt meie positsioone lõuna pool Viiburist. Vaenlase õnnestus pärast raskeid võitlusi linna tungida. Vaenlase survel pidid meie väed tagasi tõmbuma ja asuma uutele positsioonidele, mis asuvad vahetult linnast põhja ja kirdes. Ida pool Viiburist tõrjuti vaenlase ägedad tankide toetusel ettevõetud rünnakud. Ayrpää juures tegi vaenlane mitmeid rünnakutusi, mille juures ta aga suurte kaotustega tagasi löödi.

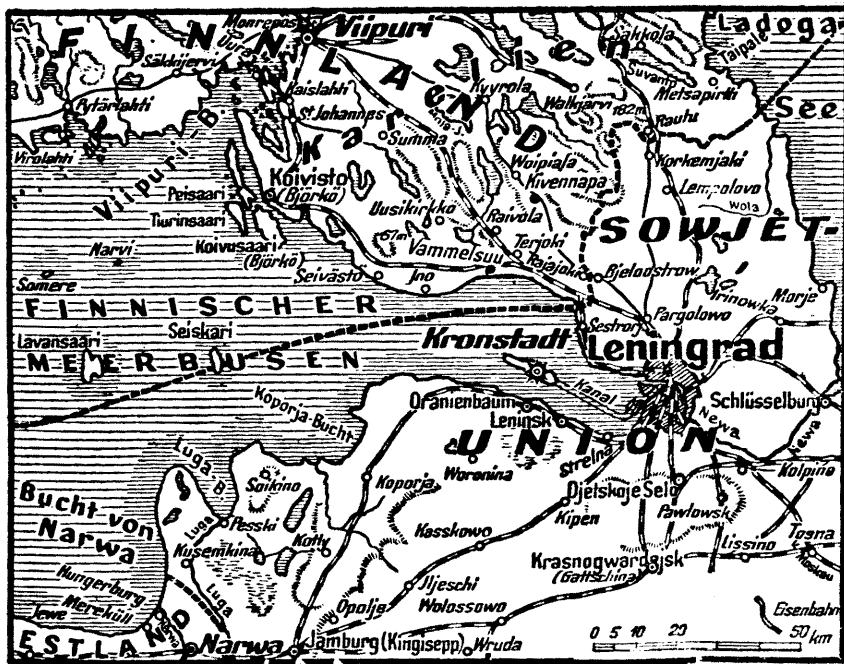
Karjala maakitsuse idaosas nurjus vaenlane katse ületada Savanto kanalit. Seejuures uputati arvukalt vaenlase transportilaevu.

Karjala maakitsuse ja Soome lahe ko-

hal tulistasid meie jahilennukid ja õhu tõrje alla 63 vaenlase lennukit, nendesid saksa jahilennukite ja laevastikuüksuste poolt 14 masinat.

Helsingi, 22. juunil. Tänases Soome sõjateates ütelakse: Karjala maakitsusel jätkas vaenlane oma ägedaid rünnakuid Viiburist ja Vuokse vahelisel alal, mõnes kohas kuni rügemenditugevuste jõududega. Kõik vaenlase rünnakud tõrjuti.

Aunuse makitsusel on oma vägesid peale sõjaliste seaduste purustamist täiesti tõmmatud Syväri jõe linile. Syväri jõuajam on vabatahtlikult loovutatud. Vaenlane alustas siin rünnakut, kusjuures tal õnnestus saavutada Lotinapello suunas silapead. Syväri suunas tõrjuti vaenlase ägedad rünnakud, mis talle maksid 1000 meest langenuina.

Võitlusruum Karjala maakitsus — Soome laht — Narva.

Soome vastupanutahe tuleproovil

Helsingi, (DNB) Soome peaminister Lin-komias pidas raadiokõne, mis oli määratud peamiselt soome rahvale. Ta ütles muu hulgas, et möödunud kuude suhteline rahhu Soome rindel on nüüd aset annud vihas- se võitlusele. Kuid soome rahvas usui vankumatult õigluse võidusse, sest „kes oma õigust ei kaitse, see pole teda ka ära teeninud.“

„Kuid võideldes oma õiguse eest“ ütles peaminister, „võitleme me ühtlasi nende väärtuste eest, mis kõigil ohtumaa kultuurrahvastele on inimväärsel elu eeldus- teks. Juba tosinad sugupõlve enne meid on kannud raskeid katsumusi ja võtnud vastu tugevaid hoople. Kuid need hoobid pole seda rahvast kunagi purustanud. Ta on nende all muutunud ainult järjest tuge- vamaks. Nüüd ammutama oma jõudu en- disto sugupõlvele pärandist, meie rahva karastatud elutahet.“

Võitlust ei peeta ainult meie piiril. Aastatpikkune suursõda läheneb ilmselt otsustavale staadiumile, milles on tegu peamiselt vastupidavusega. Soomlaste vastupanutahe ja -võime teevad praegu läbi tuleproovi. Me teame, et meie armee täi- dab oma ülesande selle võrratu ohvri- meelsuse, otsustavuse ja võimega, mis on alati iseloomustanud meie sõdurite võit- lust. Kodurinne peab osutama meie sõduri- te tegude väärtusele.“

Roosevelt jättis enamlastele vabad käed Soome suhtes

Stockholm, (DNB). Vabariiklik kongressi- lige Knutson südistas USA valitsust, et ta on jätnud venelastele vabad käed sisse- tungimiseks Soome. Selle südistuse tõs- tis ta pärast seda, kui riigidepartemang oli Soome diplomaatidele annud kätte nen- de passid.

Knutson ütles, et Roosevelt ja tema valitsus võivad Soome ära põlata, kuid mil- jonid ameeriklased, kel on parem mälu kui Rooseveltil ja Hullil, tunnevad end alandatuna oma valitsuse alatus käitumi- sest. Soome vastu.

Rootsis hädamasandus Uhendriikide pommi- lennukeid

Tallinn, 22. juunil.

Stockholm, (DNB). „Aftonbladet“ tatab, et teisipäeva ennelõunal Malmö lennuväljal hädamasandus 16 USA pommi- lennukit. Reuteri teatel hädamasandus teisipäeva Rootsis 23 USA lennukit. 18 neist maandus Malmö lennuväljal. Ühe põlemasüütnud lennuki meeskond hukkus.

Kolm aastat ristsõda bolševismi vastu

22. juunil saab täis kolm aastat sel- lest päevast, mil algas sõda Nõukogu- de Liidu vastu. Selle ristsõja tähendus ja ulatus on aga alles möödunud kol- me sõja-aasta kestel saanud täie sel- guse ja mõistetavuse. Sõda, mis oma algpövel näis jäävat ainult tavaliste lahinguoperatsioonide raamidesse, on muutunud nüüd kõigile arusaadavaks kogu Teise Maailmasõja põhi- ja üdi- küsimusena. Kui meie, eestlased, selle sõja puhkemist igatsusega ootasime kui pääsivõimalust nõukogude võim- u alt ja teised Euroopa rahvad sel- lele võimalikult kiiresti ainult kui Saksa- Vene sõjale, siis nüüd on see kõigile arusaadav, Euroopa mandri kui terviku saatusel küsimus.

Sõjast Nõukogude Liidu vastu on muutunud olenevaks kogu Euroopa tule- levik. Seda tunneme meie elin Euroo- pa piiripostil kõige selgemalt, sest meie oleme oma kogemuste läbi teadlikud, mida tähendab Nõukogude Liidu võim ja mida ta taotleb. Seda teavad ka meie naaberriigid, kes samuti nagu meie on läbi teinud nõukogude võim- tsemise ja kannud meiega ühesugu- seid ohvreid. Seda teab ka Soome, kes just neil päevil on vihases võitluses paletungiva bolševismiga, kes tahab lõpule viia seda, mis jäi pooleli Talve- sõja ajal. Mida tähendab nõukogude võim, seda on tundma õppinud ka mil- jonid saksa sõdurid, kes oma teadmise- sed on viinud ka saksa rahva huika ja kes nüüd kahtlemata palju põhjalik- kumalt tunnevad bolševismi ohtu kui kolm aastat tagasi. Moskva ja tema laostavate jõudude ähvardusi tunnevad ka kõigi teiste rahvaste esindajad, kes võitlevad idarindel bolševismi vastu ja kes on avanud oma rahvaste silmad Nõukogude Liidu ohtlikkusele.

Milles seisneb siis Moskva bolševi- smi ohtlikkus Euroopale ja kogu tsivi- liseeritud kultuurmaailmale? Millesee- seisneb meil, eestlastele, see ei ole meie üheleegi saladuseks, vaid teame, et langemine Moskva võimu alla oleks meie kohutavaks hukkamiseks, mille vastu meie võitleme julge ja kartmatu otsustavusega. Me teame, et selle võit- lusega kindlustame oma rahvale edasipüsimise tulevikku. Tulevikuks, mis õiglase ja tõsiselt kultuurse maailma- korraga ka meesugusele väikelele rahvale kindustab eluõiguse, mida ükski nõukogude taoline suurvõim ei saa iivitamisega jälge alla tallata. Et meie selle võitlusega bolševismi vastu kõrvaldame lõplikult ohtu, mis aastasadu mitmesuguste lipukirjade ja võtete abil on tahtnud kustutada meie rahva ole- masolu ja koristada oma tee pealt ma- ilma võimu juurde meid, nagu ei oleks meil üldse elamisõigust. Visadusega, mida on aga kätkenud looduse ja meid rahva iseloomu, on meie esivanemad jõuliselt ja vapralt kõigi rõhumiste vastu püütnud oma kodupinnal ja päranda- nud meie armastuse selle maa vastu, mis just nüüdse võitlusega peab kind- lustama ja ka kindlustab meile tule- vasteks aegadeks püsivale teiste kul- tuurrahvaste hulgas just sellel eelilade vere ja higiga loodetud maalapil Soo- me lahe ja Läänemere kaldakajul.

Meie võitlus on seda otsustavam, et meil ei ole kahtlust, et meie sellega ei võitle mitte ainult oma rahva kasu ja heaolu eest, vaid et see on tõeline võitlus Euroopa eest. Meid ei eelita ka ühegi teise rahva teadmatus bolševismi ohtlikkuse suhtes. Me sammume kõhk- lematult edasi oma võitluste ja meil on vankumatu usk õiglusesse. Meil on usk, et me saavutame oma eesmärgi — uues ja vabas Euroopas, mille eest meie võitleme. Meil ei ole kahtlust, et meie ohvrite ja kannatuste krooniks on vabadus, nagu selleks on õigus kõi- gil teistegi Euroopa rahvastel. Meie usuks ja veendumuseks on, et see tä- hendab meile isegi minevikust kauni- mat tulevikku. Ja meie uku kindlalt meie rahva kaine ja realistlik elukä- siltus, mis näeb kindlatamat tuleviku- panti vankumatus ja visas võitluses oma õiguse eest.

Seda usku on meile sisendanud ja suurendanud iga möödunud võitluspäev viimase kolme aasta kestel, mis meid jälle ühendas ja liitis Lääne-Euroopa ja kogu õhtumaise kultuurriigiga. Sel- les mõttes on ka idasõjakäigu algus- päev rälutud kustumatult meie rahva teadvusse kui silmapilk, mis nagu väl- guse valgusel tõi nähtavale meie purus- tamatud sidemed Euroopaga. Samuti nagu see kogu Ida-Euroopas tõmbas ida ja lääne vahele selge piiri, mille püsimise eest veel praegu käib võitlus.

Euroopa rahvaste hulgas võib olla veel üksikuid inimgrupe ja kihte, kes ei mõista Moskva bolševismi ohtu. Üksikuid, kes ei tea, et bolševismi ees- märgiks on kõigi seente ühikondlike ja moraalsete mõistete mahakiskumine ja asendamine hullumeelse inimkonna uuendamise meetoditega, mis ei ühtu isegi kõige utopistlikuma lääne euroo- pase unelustega maailmakorra para- damisest. Üksikuid, kes sõgedaina ei taha uskuda isegi meie rahva veriseid ohvreid nõukogude vägivalga valituse all. Aga see ei kõiguta meie ustavat võitluses idarindel, kus meie sõdurid Narva all ja Peipsi piiril võitlevad samasuguse otsustavusega, nagu võidel- daks Atlandi vallil Euroopa vabaduse ja tuleviku eest. Just möödunud aastal toimunud idarinde strateegiline ta- gasitõmbumine on kõigile rahvalik- melle selgeks teinud, missuguste laas- tavate jõudude vastu meie ja kõigi teiste rahvaste idarinde võitlejad on kaitsmas oma kodu ja iga rahva oma- pärast elulaadi.

Seda kõike tuleb meelde ja kor- dame tänasel võitluse tähtpäeval, mil kolme aasta eest Saksa sõjavägi astus võitluses Moskva bolševismi vastu ja tähistas seega võitluse algust bolševismi ohtu vastu kõigi Euroopa rah- vaste poolt. Sel põhjusel tähistame se- da päeva ajaloolise suursündmuse ja mälestame sel päeval harduses kõiki neid meie ja teiste Euroopa rahvaste ohvreid, mis on toodud võitluses bol- ševismi vastu. Ja ühineme kogu Eu- roopa tänuikkusega Suur-Saksamaale ja ta Juhile Ado'f Hitlerile, kes julge sihtkindlusega alustas Moskva bolšev-ismi vastu võitlust, mille kogu ühine- nud Euroopa võib võidukale lõpule. T.

Noortepäevad Saaremaal algavad

Esimene Saaremaa maanoorte päevpeetakse jaanipäeval Muhus

Maanoorte suvise istagevuse keske- sündmuseks on noortemalavate töökavas ette nähtud valla noortepäevade korralda- mine. Saaremaal toimuvad nimetatud noor- tepäevad ajavahemikus 24. juunist kuni 9. juulini. Selle aja jooksul korraldatakse noortepäevad igas vallas, et võimalikult rohkem hõlmata noori ja teha kergemaks noorte osavõttu nendest päevadest.

Noortepäevade mütteks on ühise noorte pere lähendamise ja noorte k-kkukuulu- vustunde süvendamine. Noortepäeva tegelik korraldus igas vallas lasub valla noorte tööhõlmajutele õlgadel.

Esimised Saaremaa valdade noortepä- vad toimuvad: jaanipäeval Muhus, ja 2. juulil Salme ja Leisi valdades. Muhu noor- tepäev peetakse Piirimetsal. Noortemalava- le esitatud kava järgi avab noortepäeva Muhu noorte tööhõlmaja juht õp. V. Väli, mille järgi päevakohase sõnavõttega esineb Muhu omakaitse ülem It. H. Taal. Pärast avamistalitust on ettenähtud matk Muhu linnusele kus selle ajaloolise paiga juu- les

annab selgitusi Saaremaa kooliõnunik V. Noot. Samas toimub ka pärja asetamine vabadusvõitluses langenud muhulaste ja saarlaste mälestusmärgile. Hiljem tutvutakse Muhu põllumajandusjuhi A. Mägi taluga.

Nagu Muhu noortepäeva kava esimesest osast nähtub, täidab noorte kokkutulek ka ühtlasi õppetähtsust ülesannet. Päeva- teine osa on pühendatud sportlikele võist- lustele ja mängudele. Viistlatakse teate- ja takistusjooksudes ja peetakse omavahelisi võrkpallivõistlusi. Noortepäev lõpeb ühise lõkkeõhtuga, milles lõkkevestluse puhub It. Taal. Veel on lõkkeõhtu kavas laulu, rahvatantsu ja mängu.

Salme valla noortepäev peetakse Ansekü- la ilusas männikus, mis teatavasti on vee- tud looduskaitse alla. Noortepäeva avamine toimub vaimuliku talitusega õp. Rajduri poolt. Hiljem tutvutakse Anseküla kiriku ja selle ümbrusega. Täpne päevakava sel- gub veel hiljem. Samal päeval toimub ka Leisi valla noortepäev.

21. juuni

Bolševismaja mustemad päevad nii Tallinna saabunud ühe juhtivama langeid meil juunikuule. Eesti rahvas meenutab sel kuul nii kütitudamist kui ka bolševike võimuharimist.

Võimuharimine 21. juunil 1940 oli loogiliseks jätkuks bolševike poolt ettenähtud Eesti Vabariigi hävitamise kavast, mis algas meile kõigile teadaoleva mänguga baasidest. Peatükki baasidest kehtis 9 kuud. Üheksa kuud püüdis bolševikud silki kuldagi kinni ka nende poolt allkirjutatud nn. „vastastikusest abistamisest“. Eesti lastel tuli baaside looga leppida kui paratamatusega ja seepärast näitasime omalt poolt üles kõige paremaid püüdeid. Vaatamata kõigile sellele, hakkas alates mai lõpust 1940 kasvama Nõukogude Liidu surve Eestile. Eesti tuletoornid tulid anda Nõukogude kontrolli alla, samal ajal oli märgata ka väli liikumisi Nõukogude baasides Eestis.

Rööbiti sellega muutus kasvavalt põnevamaks üldine rahvusvaheline olukord seoses Saksamaa sõjalise eduga läänes. Ka Leedu-Nõukogude vahel korrald muutusid nädala kestel enne 15. juunil karustatavateks.

15. juunil teostasid bolševikud Eesti isoleerimise välismaailmast. Eesti laevad peeti merel nõukogude laevade poolt kinni, punaarmee sissemarsiga Leetu katkestati ühendus maa kaudu ja õhuvõimud läksid kätte bolševikud sel lihtsal viisil, et nad tulistati alla Tallinnast Helsingisse sõitva reisijatele. Nüüd ei saanud keegi enam väljast Eestisse ega saanud ka eestlase välismaale.

16. juuni 1940 tähistas musta aja algust Eestis. Sel hommikul saatis TASS välja teate, nagu oleks Eesti, Läti ja Leedu valituste vahel sõlmitud sõjaline liit Nõukogude vastu. Samal päeval kell 15.20 tuli Eestile Moskva viimast, milles korraldati eelmist sõjastuust uut sõjastuust liidudesse ning nõuti Nõukogudele mitteõbriliku valituse tagasiastumist, „usaldusliku“ valituse moodustamist ja vaba läbipääsu nõukogude vägedele, kes pidid asuma mitmesse kohta üle Eesti.

Meie valitus esitas lahkumispalve, viimastuud nõuded pidid täidetama. 17. juunil algas Nõukogude väeasade sissemars Eestisse. Asjata oleks siinkohal korjata, kuidas ja milline võitlus vastu lõputute roomuskaravanide sissevaljumise. Olime nagu viimetus väikeste lapsete, kes peavad vanemate mängukaaslaste ühekohut kannatama, nütt kurgus.

Samal päeval sundisid Nõukogud Eesti Sõjavägede Ülemjuhatajat kindral Laidoneri Narvas alla kirjutama nõukogude sõjalise ülemä poole esitatud valmiskirjutatud tingimustele. Kaitseleid sõjariistade ära võtmise kohta. Nende eelnevate sündmustega oli loodud alus võimuharimiseks. Asuti veel organiseerima kohalikku punast elemeti, kes andis end kannapealt 19. juu-

Nõuk. tegelase — Ždanovi käsunduse alla. Ždanov oli tulnud siia ümbristuna seninõugetuist tugevast sõjaväelase ja poliitilisest ihukaitsemeeskonnast, et siin juhtida järgnevate sündmuste arengut. Kuigi teda punaste poolt tituleeriti kui suurt eestlaste sõpra, tundis ta nähtavasti paanilist hirmu tema „palavalt armastava eesti rahva“ keele. Tema õhutusel toimunud koosolekud käitlesid jäid kesisteks. Seepärast rajati ta edaspidi riigipöörde ootamise lootused punaarmee hambunirelvastatud üksustele, kuna tööliste jäeti teiseljarguline ülesanne kõnida karjast bolševike tankide järele.

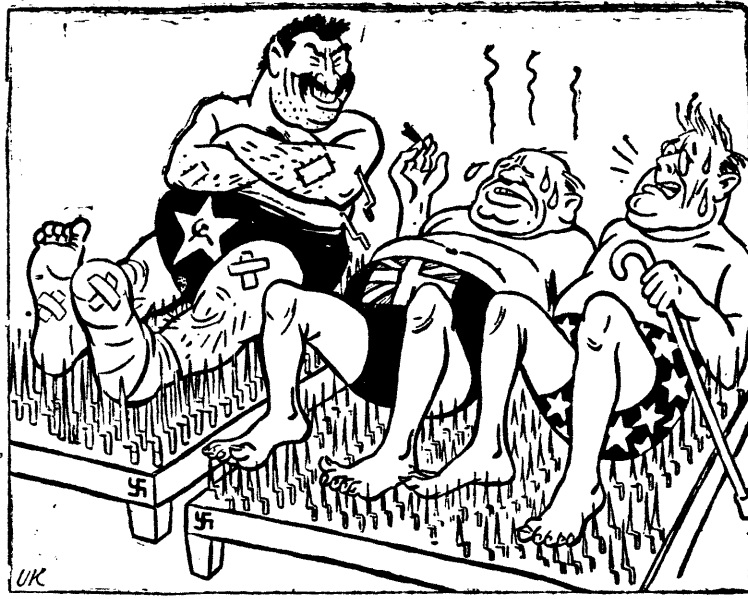
21. juuni hommikul 1940 ilmusid Tallinna tänavale lendlehed üleskutsetega tööliste minimeks mitingule Vabadusväljakul. Sinna koguneski kella kümneks jõuk inimesi, kes siis kuulsid, kuidas punased kõnelejad oma „meelt avaldasid“. Need tegid aga koosolekule peagi sõidu sisse ja ühiselt sammuti punaarmee patrullide ja tankide toetusel Toompeale „riiki pöörata“. Toompeale lassi ees karjast jõuk mõnituist vabariigi valituse aad- reid, kuid silakogunud muud inimesed vastasid nendele laamalistele laulude laulmisega. Toompealt pöördusid riigipööralt tagasi linna, et siirduda Kadrioru lossi juure. Sel teekonnal kasvatas meelevaldajate jõuk seni Tallinnas mittenähtud inimeste arvel. Huvi paalus umbes kaheksajamehelise näruust rüües meeste grupp, kes laulsid imekombel väga taktikindlalt vene mood- said laule ja hüüdsid venekeelseid elaguhiudeid Stalinile. Ilmest oli siin tegu ümberriistetud punaväelastega, kes pidid täitma meelevaldajate ridades neid lünki, mis tekkisid sinna eesti tööliste rahvusliku hoiaku tõttu.

Kadrioru lossi ees esitati mitmesuguseid nõudmisi rõdoleilmunud Vabariigi Presidendile, kellele rahvuslikud jõud elagu hüüdsid ja hünni laulid. Kogu steen hõlpsaltidat ja see jäi ainulaadaks tõendiks punasest landist 21. juunil, mille lained selle organiseerijale enestele üle pea kasvavad.

Pöördelemeks sündmuseks oli sel päeval egi riigireetjate ja salakuulajate vabaastamine vanglast. See arenes juba tgelikuks võimuharimiseks relvade ning vägivallaga.

Kella 6 ks p.l. olid punaarmee abil jõudud üle võtnud Toompea lossi ja heitunud Pikale Hermannile punalipu. Ainukeks reaaleks „revolutsiooni“ tulmuseks 21. juunil osutus Varesse valituse pakkitulek, kusejuures muud janditused kandsid hoolt selle eest, et uus võim juba selle algusest peale jäi eestlastele sugavaima põlguse aluseks.

Esimestel punastel nädalatel jäid juhtumad punased tegelased veel tagasihoidlikeks, hiljem aga hakkasid täie jõuga kaasa aitama bolševike poolt ettenähtud eesti rahva süste-

Jagatud kannatus — pool kannatust
„Nii, nüüd te näete ka, kuidas see on. Ma lamen juba kolm aastat sellel.“

Jaanipäev

Jaanililled ja kullerkupud õitsevad täies hoos, aga nurmenukkude hiilgeaeg on peagi läbi. Nii ta läheb, see suve! Alles pühitsime kaski tuppä tuues ta algust kuulutasime kogu maailmale, et päikene on võidumes, ja juba on jaan käes: peame süttama tuled valguse suurimale võidule pimeduse üle. Aga ehk süttame nad ka kasvava pimeduse läheneval eelaimdusel?

Jaanipäev on võidupäev! Alles nüüd on päikene päris võidumes ja pimedusel öie polegi aset ega aega. Nii vähemalt on see meil, meie põhjamaist kargel, kuid kaunil kodumal. Aga oma võitu peab päike lumastama kalli hinnaga: omaeelse elupäevade pikkusega. Pimedus on löödud, lamab ta jalge ees, aga nagu iga võit nii seegi pole jääv.

Michelangelo on kujutanud võitjat ja võidetut jõulises noormehes ja nõrgas rannas, kelle peale toetub noormees. Selle näos pole egi võidurõõmu. Oli ta võit liig kerget? Või ei tea ta, mida edasi teha? Mis saab võidust? Mis ta endast? See on kõike võitjate traagika, kes pärast võidetud mahaloõmist ei suuda võita — omaeelse võitu. Nad ei suuda võitust edasi sündamast, sest nende võit võidutseb nende üle!

Kas ka päike on nüüd jaanis selline võidetud võidumes?

Teepoolest, kui vast jõuludeks süttasime küünlad halja kuusel, siis tegime seda valguse uuestisünni tähistamiseks pikast pimedast talveõõst. Nüüd aga on sellest ajast juba kuus korda meie jõutunde malle saatja — kuu, meie rõõmsate lootuste ja murelike ootuste uuesti loodud ja paljupaevi on ajamärge kadunud. Oleme tulnud näärriku pakastest läbi paastukuu tuisvihurite, näinud valguse päev-päevalt elbumist uue kevadjale. Taas on meie üle käinud kodumaised kevadelamused ja taas on tulnud noor suvi. Oleme näinud puid lehte minemas, heleroheleli kaselehti päikeses säras. Uus kevad on vabanast meie

maailmale hävitamisele, millest jõul õnneks ainult esimene etapp kütitudamise ja mobilisatsioonil näl aastat hiljem läbi viia. Edaspidist hävin- gust päästis meid aga 22. juunil 1941 puhkenud Saksa — Nõukogude Liidu vaheline sõda.

suures asunduses leidub alati tšõd, sest juba 83 asunikutala hobuste rautamine üksi on aasta kestel ühe tubli sepa priske leib.

Tagus siis Toomas terve sügise ja kogu talve oma kaasasunikele äkkepulki, hobuse- raudu, vehmriputki, rattavitsa ja muid säärased tarbeasju. Ja kui ta siis talvel metsatäimelt oli välja ostnud ka raieplati riigimetsa ei tarvitsenud tal endal metsagi minna, sest iga mees oli valmis maha rajama ta ehitusmaterjali kantsüllad. Kui Toomas talle ainult sel ajal teeb sepa- tšõd. Nõnda tagus Toomas sepavaraaga maha metsas oma ehituspuid, vedas muist. sealt saeveskisse, laskis need laudadeks teha ning vedas koju. Kevadeks oli tal nõnda suur virm värsket vaigust lõhnavaid palke, planko, prosse latta, puhtaid ja musti kanditud, kantimata ja punnitud laudu sepijoka otsas hunnikus, mis ootasid nüüd ainult veel hooneteks tegemist.

Kui jõudsid kätte kevadised põllutšõd ja maa oli tahenenud, pani Toomas oma sepijoka ukseid kinni ja läks põllule. Ning kui siis külv oli maas jälle isa hobuse abiga, algas Toomale veelgi kibe- dam suvi kui eelmise. Loomad oli ta mõisala- dast suveks sepijokale tagasi toonud ja hak- kas siin jälle koos nendega elama. Nüüd oli vaja kibeidat mētelda, mis ehitada kõige enne, elumaja, laut, ait või mõni muu hoonet. Toomale paistis, et tal lauta hakkab kõige rohkem tarvis olema, sest talvel oli ta tšulehm poegunud ja toonud nagu esimeseks karjakooneks lehmikvaka. Aga ka elumaja oli niisama hädasti va- ja. Suvel võis ta küll elada siin sepijokas. oma piimagi hapendada, oli talvel suur häda. Sel talvel oli ta kuidagi läbi ajanud ainult magamisasemega leitandist naabri viinakõõgis, kuid seelgi ei olnud palju soojem kui siin kuis, sest oli ju seegi ainult tšhi viinakõõk, aga mitte elumaja. Keht suurt hoonet aga Toomas ühe aastaga ehitada ei jõua, see oli kindel.

Aga siingi tuli talle hea nõu. Ta ehitab siiski kaks hoonet: karjalauda ja sauna. Üksa harilikku väikest vihusauna, kus ta ühe või kaks talvet üle elab, kuni jõuab elumaja ehitama hakata. On aga ka elumaja valmis, jääbki saun ta uues talus ainult vihtlemiseks.

(Järgneb.)

INVASIOON

Võitlõõd on oma ülesande täitnud
„Lõpuks, lõpuks ometi on see nii kaugel.“

Vivant sequentes!
„Nüüd on järg teie käes, mu sõbrad!“

hingedki karmi talve kõidikuist. Nüüd on jälle päev süttada tuled, suuremad kui küünlatalud jõulupool, sest päike on oma võidutee ära käinud, suurima kõrguse saavutanud, mis talle Loojast määratud meie põhjamaisel maal!

Olgugi, et nüüd päevad aiva lühenevad ja algab suur pimeduse võidukäik, see mis oleme näinud, on pant sama igavesele taastulekule, mis kannab elu me kodumaal. Kevade igavesele uuestisünnile!

See on ka meie igavene jõud pimedusele vastu minna. Meie ei jää pimedusse, meie ei väsi ta vastu astumast, sest peame tast läbi astuma, läbi pimeduse uue valguse poole!

See on kõige igavene eluseadus, mis elab ja tahab edasi elada meil karges Põhja- las:

läbi pimedat — valguse poole!

Julge „jaa“ — ütlemine — elu ürgseimale põhiseadusele — igivahelduslikkusele — see on põhjalaste tugeva tõu jõud. Kõik läheb mööda, aga kõik tuleb uuesti tagasi: selles pingses ja lõvumises ja uues pingses on terastanud meie lihased ja närvid.

Nagu meie looduses, nii meie inimeski valitseb kindel perioodiline seadus- pärasus. See on meie saatustki, sest mis muud on siis saatust, kui looduse ja inimese vahel valitsev pidev pinge. Pingerõhke on olnud, on ja saab kindlasti edaspidigi olema meie rahva elusaatus, seni, kuni elame siin põlisel kodumal, tema loo- duse igivahelduvas surmas ja sünnis.

Meenutame endista aegade eestlasi! Nende elu on läinud samuti, samade kindlast eluseaduste järgi mis määravad meie, meie laste ja lastelaste elu, ja kehtavad seni kuni on eesti rahvas. Sest need on eesti rahva eluseadused.

Jaanipäev on ka surnuaiapäev, ja veikes halduses astume vanadel maakal- mistul rohtunud kalmuküngaste ette, kus puhkavad igavest und need, kes on elanud ja surnud selleks, et meie sugupõlv võiks elada.

Aga käib suur ja armutu võitlus, mis hävitab elusid ja kodusid... Meie süttame jaanituled, aga on süttatud suur maailma- palang. Mis loevad nüüd veel meie jaani- rõõmutulekused selle suure kahjutule kõr- val?

Kõik see rusub täna raskelt kõikide inimeste südameid. Kui suur võiks olla kogu see valukoorem, kui palju inimesi kannavad teda? Ja mis loeb me kannatus?

Aga kannatusteta pole võitu. Kannatab võitja oma võidu rusuvat koormat ja võib- dad oma kannatuse kindlalt läbi kannata-

des. Seegi on looduse igivahelduslikkuse, meiegi rahva ürgne ja äraproovitud eluseadus. Eks kannata päikegi, meie pühitsesud võidumes! Ta peab peagi läbi kanna- tama pimeduse suure võidukäigu, et uuel kevadel taas alata oma võiduteed. Et päi- kene, valgus ikka uuesti võidab, see on suurema kaaluga meiegi eluval, kui ükski kurjast süttatud maailmapalang. Üht kah- jutult kannab maailma võidutsev võim; taevatulid ja eluvalgust aga Looja igavene vaim. Võim võib võidutada, aga ainult vaim võidab!

Maailmapalangu tuli ei suuda varjata me silme eest uuesti lehte läinud puid, heleroheleli kaseoksi, nurmenukka, kuller- kuppe egi jaanitulede, kui taeva epessa si- na! Ei suuda terasindude võigas pörm teha häältekuks ka laululindude rõõmsaid häälitsusi valguse ja Looja väärmatu vägevuse kuulutusi. Maailmapalang võib me silmad põletades sulgeda igaveseks, teras- lind teha tummaks me kõrvad, aga loodust ennast ei saa nad olematuks teha, kuna alluvad nemadki kõige looduse suure Looja tahtele. Loitku maailmapalang kuitahes hävitavalt ikka jääb puid, mis uuesti lehte lähevad, jäävad heleroheleli kaseoksa- nurmenukud, kullerkupud ja jaanituled, ning jäävad inimesed ja nende usk, mis maailma on ära võitnud, sest ta on uak valguse igavesse taastundi, kõige hea iga- vesse taastulekusse!

Loitku maailmapalang kuitahes kurjasti. sõõtume tast läbi ja üle, kui jaanitulest, hüpates oma õnnelikumasse tulevikku!

Pn.

ALBERT KIVIKAS

KARUSKOSE

ROMAAN

15

Ning jällegi ei olnud ta meelest midagi liusamat kui küped, puhtakspetsed vil- jaterad ühtlase joana masinast kottidesse sorerisevad ja kottid neist märkamatu- lalt täituvad. See oli ju tema saak, see oli tema hool ja vaev, magamata ööd ja puhkuse- päevad, mis siin kuldsete viljateradena kottidesse voolasid. Ning loodus oli ta esi- mesi põllumehevaevu õnnistanud, saak oli rikalik ja hea, tere oli ühtlane, jäme ja raske. Eriti ottrade oma mida ta sel esime- sel aastal oli külvanud kõige enam.

Kui ta siis hiljem mitu koorat raske viljaga täidetud kotte oli vedanud oma kuuri ja need seal üksteise otsa riita la- dunud, ei oleks teda miski enam jaksanud pöörata mõttest nüüdsest peale tõesti põl- lumeheks jääda. Ning kõverduvad õõsi oma põhuaemal kangelt lõhnava viljakotti- de rida kõrval tegiti ta juba plaane, kui- das ta hakkab endale ehitama nüüd ilusat tala korralike hoonetega ja kõige muuga ning tuba ta olikgi oma sepijoka mõtte lõp- likult maha matnud.

Järgmiste päevade esimeseks mureks oli tal jälle isalt hõbume laemata ja aata oma põllul sügisest künki, et maa oleks kevadel korras. Nüüd nägi ta küll, et oli teinud kevadel halvasti, kuna ei olnud jätanud ühe- te põldu kesaks, kuhu oleks saanud külvata rukkid. Teistel kõigil haljendasid juba orased ainult Toomas oli kasvatanud kogu oma krundil üksnes suvivilja ja seepärast ei ole tal tuleval aastal ka rukist lõigata. Kuid parata polnud enam midagi, sest se- da viga saab parandada alles tuleval ke- vadel.

Aga kui siis sügisene künd oli läbi. Toomas hõbused koos adraga saanud isa põl- lule ja tal praegu enam oma kuuris muud suurt teha ei olnud kui loomi sööta ja lehma lõpsta, hakkas ta ometi jälle oma sepijokale mõtlema. Ei olnud siiski nii ker- ge loobuda mõttest, mida nii kaua oli haudud. Oli ju tulemas nüüd pika sügise ja talve kestel palju päevi, kus ja väheste looduste talituste kõrval saaks ka muud

PÖLLU- JA KODUMAJANDUS

Jaanirukis on ka praegu ajakohane

Vili, mis annab ühest külvist sõdasaagi ja teralõikuse. Kasvatada seal, kus seemet saadaval ja silomaterjalist puudus

Meie sõdatootmise areng kultuur-rohumaade asutamise ja põlluhelna lantendamisega suunas oli viimastel aastel suuresti sõdasaagide tootmisele, kuna need peeti kallimaks ja tõenäolisemaks kui kultuur-rohumaade tootmist. Selle arengu varjul on kõrvale jäänud ka jaanirukki kasvatamine, mis varemalt aastail kohati üsna levinud oli. Muidugi on osalt põhjuseks olnud ka saagirikikam Sangaste rukki levik, mis tõrjus kõrvale madalama teraasiga jaanirukki.

Jaanirukist ei saa aga hinnata ainult teraasiga järele, sest ta annab samast külvist veel liigse mitte just väheste tähtsusega halljassassi saagi, mida võib kasutada sügisel otseselt söömiseks või silerimiseks. Praegu, kus kultuur-rohumaad kunstvõetiste puudusel kiratsevad, peame sõdatootmisel jälle paratamatult tagasi minema põllule ja jaanirukis pakub siin meile võrdlemisi soodsaid võimalusi, ilma, et me siinjuures tunduvat piirak silme toiduviljade kasvupinda ja saaki.

Kuna jaanirukki võtame kaks saaki, siis tuleb teda arusaadavalt ka tugevamini väetada. Kunstvõetiste puudumisel anda enam laudasõnnikut ja valida kasvatamiseks hästi sobivad mullad: keskmised, huumusrikkad maad, mitte liiga kuivi liivamaid ega ka märgi raskeid savimaid. Ka soomullid on väga kohased.

Jaanirukis tuleb külvata kesksuvel küllalt aegsasti — jaanipäeva paiku, et aega jääks sügisele halljassassi saagi kasvatamiseks. Seemneks tuleb võtta tõelise jaanirukki, mitte aga tavalise talvruki seeme, sest viimane kannatab varase külvi puhul jahukaeste all, mis vähendab halljassagi hulka ja väärtust. Hea võrsumisvõime tõttu — üks taim annab 40–50 kört — võib seemet võtta vähe — 75–120 kg/ha. Sügisele halljassassi tootmiseks on

aga valla jaanirukis külvata segus, millesse oleks võetud suvivilja, — kaera või otra ja liblikõelisel, — talvruki, vikki või hernest. Mida suuremat halljassassi saaki soovime, seda enam tuleb võtta segusse viimaseid. Prof. N. Rootsi katsetes Raadil on annud suurima halljassagi segu: 75 kg jaanirukist, 26 kg kaera ja 126 kg harilikku vikki ha-le. Terasaak teisel aastal oli aga kindlam, kui segus oli 68 kg jaanirukist ja ja 100 kg talvruki. Ümmarguselt 20.000 kg halljassaki ha — lt on annud Raadil ka Soome pärit nn. Grotenfeldti segu: 68 kg jaanirukist, 26 kg kaera, 62 kg vikki ja 64kg peluski ha-le.

Teise aasta kevadelgi on võimalik jaanirukist kasutada halljassodaks, mis puhul muidugi teraasagist tuleb loobuda. Ka on sel puhul vajalik segusse võtta talvruki. Soovitatav on aga leivaviljasaagi kindlustamiseks jaanirukis laeta valmida ja võtta sellest teraas. Raadil on annud jaanirukis aastaks keskmiselt teraasaki 2128 kg/ha, samal ajal kui Sangaste andis 2786 kg/ha.

Jaanirukki kasvatuse on eriti sobiv viimasematel suvedel, millesse kõigi eelduste kohaselt näib kujunevat ka eelolev, ja kõrgematel aastadel, kus laudasõnnik on kesale antud enne jaanipäeva. Mustkese oleks sel puhul toita lihtsate väljauhtumise väga suur, jaanirukki kasvatamisel aga seda ei teki. Ainsult tuleb siin vihmade käes kergesti lamanduv halljassaki aegsasti koristada, kuna see muidu võib määrdada jaanirukki taimi ja alandada teraasaki.

Jaanirukist on eriti soovitatav kasvatada neis taludes, kus leiduvad silohoidlad, aga kus seni pole suudetud veel leida sellele sobivat täitematerjali. 1 ha jaanirukki halljassagiga võib sügisel täita 1–1½ standard-silohoidlat. E. J.

Spekulant on kahjur-isik, rahvakeses tähtis isik. Kõikjal ringi askeldab, kallist kaupa sahkerdab.

Kui on aga karta riski, spekulant ei loobu siiski — võtab abiks sõdast noorust, õpetab neil knihve, toorust.

Ainsult mõni maksta jõuab, mida spekulant talt nõuab. Aga sellega ta vaid toetab spekulandist hald.

Viimase maamees märkab ohtu võtab abiks omakohtu. Spekulanti karmilt kohtleb, põllukultuuri läbi nuhtleb.

Põllumehele võimaldatakse vikatiterade ja teiste tööriistade ostu

Kuna heinakasvule hiline kevad ei mõju nii pidurdavalt kui külvitööle, on Põllumajanduse Keskvalituse poolt tehtud jaoskonnakonsulentidele ülesandeks juhtida talupidajate tähelepanu aegsasti heinateoks ettevalmistamise vajadusele. Kohe pärast jaanipäeva peakaid vikatid rehad igake juhuks valmis olema.

Varase niidu hein on loomadele maitsev, ta söödaväärtus on suurem.

Meie katsejaamad on uurinud varajasi heinasaaki ja väärtusi ja leidnud, et kuigi hilla niidetud hein kaalub rohkem, temaga on võimalik ka rohkema arvu loomade hädapärast söödatarvet rahuldada, ei saa temaga kunagi nii suurt piimatoodangut, kui vara niidetud heinaga.

Niiduga ei tohi alustada liiga varakult. Põlluhelna õigeks niidujaks loetakse silmapilku, kui pärisarhein õitseb.

Ka metsahein niiduga ei ole põhjust viivitada. Meie taludes on palju metsaheinamaid, loomi aga vähem, kui

varematel aastatel. Selle tõttu on tänava eriti vajalik, et saaksime loomadele paremat sööki koguda, sest jõusõda ja vilja ei ole neile anda. Sellepärast tuleks tänava minna metsaheinadele nii varakult, kui rohukasv seda vähegi võimaldab. Parema rohukasvuga jõe- ja olaveerastel heinamaadel peaks heinateoga alustama kohe peale jaanipäeva.

Jaoskonnakonsulentide ülesandeks jääb hoolitseda, et talupidajal heinateole minnakul ei oleks takistusi tööriistade korratuse või puudumise tõttu. Iga pidur peab korda seadma niidumasinat, reha ja vikati juba aegsasti, korraldama heina kuivatamiseks kärbiseid ja tegema praegu heinaajaks vajalikke eeltoide. Selleks on käesolev aeg sobivam, mil külvit tehtud ja hein veel kasvamisest vabab.

Põllupidajale tuleb tänavugi mõeldud aastate eeskujul müügil heinateoks vajalikke tööriistu, vikatiterasid ja mõningaid niidumasinaosi.

Võitlus täidega

Iikka jälle tuleb vahetevahel ette, et mõned evakueeritavad valvest hoolimata salaja kaovad transportidest linnadesse ja küladesse ja seal endid töötajadeks pakuvad. Seega hoiduvad nad kõrvale arstlikust kontrollist. Sel kombel võib talunik maal ja linnalegi saada avalikes liiklemisvahendites või ametiruumides juhuslikult täiesti külge, ning muutub sedaviisi mitu ainsult tähtsast parasiidist edasikandjaks, vaid ka oma ümbruse nakkushaiguste allikaks.

Teatavasti kannavad täid edasi ohtlikke maitseid ja salakavalaimaid nakkushaigusi (tähtsust tänuks!), mis tihti lõpevad surmaga. Neil asjaoludel näib meile vajalik ja õigustatud olevat veel kord osutada kõige lihtsamale abinõule, kuidas neist ohtlikest putukast vabaneda.

Mida võiks siis täitamise vastu teha? Linnades ja suuremasis asulais on enamasti mitu täidestpuhastamist asutust, mida võib kasutada, et vabaneda neist ohtlikest söödikust. Palju raskem on aga maal. Maaleanikel ei ole alati ja kohe võimalik täidestpuhastamist asutusi pika maa tagant üles otsida. Siin võib aga mainitud asutust asendada maasaun.

Et saavutada võimalikult kõrget temperatuuri täide ja tingude hävitamiseks riide esemisi (90 kuni 110 kr. C), siis peab sauna 2–3 korda kõvemini kütma kui muidu. Sel juhul ei tohi ka niiskuse (leili) kaudu sooja õhku tekitada, vaid tuleb kasutada kuiva kuumust. Põletusaine hulk oleneb muidugi sauna ehitusest: kuidas seinad, kas puust või kivist, sooja peavad. Sauna kütmise juures peab ukse ainult niikaua lahti hoidma, kuni kivid on küllalt kuumad, siis peab ukse kindlasti sulgema. Häis maasaunus võib sel viisil saavutada vajalikult kõrget temperatuuri sauna lae all, umbes meetri ulatuses laest alla-pool. Allpool seda langeb temperatuur kiiresti ja on täide hävitamiseks tähtsusetu.

Seega tuleb küsimusse praktiliselt vaid sauna ülemine osa. Enne kui ahju hakata kütma, peab lae lähedusse tõmbama nõõrid või astama varvad, ja vähemalt kahel kõrgusel ülestiku, aga mitte madalamale kui ülemine lava. Kui ahi on kütetud ja suits ära tõmbunud, sulatakse uks ja siiber ning riputatakse riidesemede üles. Riided peavad olema sedaviisi ettevalmistatud, et neid kähku võtta ja nõõrile laiali riputada saab. Üksikud esemed ei tohi üksteist katta, sest muidu ei tunni vajalik kuumus neist läbi. Samuti ei tohi nad madalamas sauna jahedamas

Formalin, petrooleum ja lihtne värv ei ole küllalt mõjuvad täidehävitamise abinõud.

Piinlik puhtus riides, pesus ja magamis- asemel aitab kaunis kiiresti kaasa täide täielikule hävimisele. On endast mõistatav, et ka keha peab olema täiesti puhas. Tuleb tihti pesta ja vannitada lihtsa seebiga, ja kui seda pole, siis sooda ja kriidi seguga, eriti karvadega kaetud kohti. Oldagu ettevaatlik täidestpuhastamisel, nagu cupreksis antiparasiidi, sabadilliaidika tarvita-misega. Eriti hoitagu silmi! Kuid nende kasutamine ja tiheda kanniga juuste kannimine on täide hävitamiseks vältimatu. Ka järjekindel päeva- ja õõpesu vahetamine vähendab söödikuid.

Täitamine ja sellega ühenduses olev täi-nilisse täiustuse haigestumise oht on puhtuse küsimus. Seepärast, kes surra ei taha, heidku end täidest puhast!

Dr. Liebsch.

Õppejõudude ametiseseadmine tänava

Haridusdirektori korraldusel on praegu üle maa käimas koolide komplekteerimine õppejõududega 1944/45. kooliaastaks.

Vabade kohtade täitmiseks ja õppejõudude ametiseseadmiseks on haridusdirektori poolt kehtestatud korraldus, mis on avaldatud „Haridusdirektori korraldus nr. 30. Sellekohaselt loetakse õppejõudude kohusetäit-jatega ja tunnundajatega ametivahekord lõppenuks 31. juulist 1944, kui see vastavate korralduste või otsuste põhjal pole varem lõppenud.

Kui vastava õpetajakutsega õppejõu-kohusetäitjad ja pedagoogilist kursu-sist osavõtjaid soovetakse jätta nende seniselle kohtadele, tuleb nad esitada ametisse kinnitamiseks hiljemalt 1. juuliks k. a.

Samak ajaks tuleb esitada kinnita-miseks ka need kutsega õppejõud, kes koolide sulgemise või evakueerimise puhul oma senised kohad on kaotanud ja kes olid rakendatud töösse teistesse koolidesse, kui neid soovitakse nendes koolidesse edasi jätta.

Vabakejäänud õpetajate kohtadest teatatakse maa- ja linnakoolivahtsuste poolt „Eesti Sõnas“ ja kohalikes aja-lehtedes hiljemalt k. a. 15. juuliks.

Õppejõu kandidaadi vabale kohale valib omavalitsuste poolt üldpealtvaks koolides koolivahtsuse juhataja kokku-leppel maavanemaga või linnapeaga ning esitab need Haridusdirektori- mite kinnitamiseks hiljemalt 1. augu-tika. Seejuures on eesõigus koha saa-miseks õpetajakutsega isikuid, õpetaja-ameti kandidaatidel ja pedagoogilisel kursu-sist osavõtnuul toodud järjekorras. Ainult nende puudumisel võib vabale kohale valida õppejõud ka teiste lei-kute hulgast.

Kuna kaitseteenistusse siirdunud õp-pejõud loetakse puhkuselolijaks, siis nende asemele valitud õppejõud tuleb esitada kinnitamiseks asetäitjana.

Õpilased suvevaheajal õppetööle

Õpilaste suvevaheajal õppetööle ra-kendamise küsimus on nüüd teosta-misjärgus. Vastavalt Haridusdirektoori poolt väljatöötatud kavadele al-gavad lähemal ajal õpilaste kokkutu-lekud, mis toimuvad peamiselt püha-päeviti, et mitte takistada põllu- ja muudele töödele rakendatud õpilaste igapäevaseid töökohtusi. Kokkutu-le-kul käsitatakse üldhariduslikke tee-masid ja sooritatakse praktilisi töid.

Ravimtaimede küsimusist

Vesteid korjajale ja muile

Kirjutanud prov. RUDOLF VALLNER.

endine tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse inspektor ja end. riigi tervishoiuõnõkogu liige

Mispärast peame korjama ravim-taimi

Et sellele vastata, peame endale jä-meda is loomis seilgitama, milline täht-sus on ravimtaimel teiste ravivahen-deiga võrreldes ja millised võimalused on praegusel ajal ravivahendite soeta-miseks üldse.

Ravivahendeid pakub meile nii eluta kui elav loodus, — nii kivi- kui looma- ja taimerik. Kuigi üksikuid kivirügi saadusi kasutati ravivahendina juba hallil muinasajal ja tuhandete aastate eest vanade kultuurrahvaste juures, siiski tarvitasid rahvad kuni Paracel-suseni peamiselt taimi- ja loomariigi tooteid. Alles viimane õpetas ja nõudis kivirügitoodete suuremat ja peamist tarvitamist ravimite valmistamisel ja sellest peale on viimaste sajandite jook-sul inimkond järk-järgult üle läinud oma haiguste ravimisel suuremaltoal kivirügitat pärinevat toorainest val-mistatud anorgaaniliste ja orgaaniliste keemiliste ühendite ja nende segude tarvitamisele. Seda soodustas keemia kiire areng, mis võimaldas valmis-tada varemalt ettekujutamata mitme-keeluses ja külluses ühendeid, mis kõlbavad ravivahendina kasutamiseks haiguste ravimisel ja omaisid füsiolo-o-giliste ja farmakoloogiliste katsetega kindlakatehtud toime.

Veel enam. Keemia hakkas valmis-tama kunstlikult või, nagu üteldakse sünteetiliselt kivirügisadusist ka ai-neld, mis leidsid taimi- ja loomari-gis võisid ja nendest pärinevaid aineid teatud viisil asendada. Meie teame, et keemia võib valmistada kunstlikult suhkruid, glütseriini, teatud määr-liselt valkaineid, siis ravimtaimede toi-meaineid, alkaloidide ja glükosiidide, isegi hormoone ja vitamiine, lõhnavaid õli-aid, värve jne.

Oli aeg ja seda läinud sajandi kes-keel ja teisel poolel, keemia suurel tõu-sajal, kus unistati sellest, et keemia hakkab kunstlikult valmistama isegi toitaineid ja võib asendada kõik ra-vimtaimed keemilavabrikute saadusiga. Ja kui läinud sajandi lõpiti ravimtai-

meist keemilise rohu teaduslikult eralda-ma toimeained, näiteks oopiumist mor-fiin, kodeiin ja teisi alkaloidide ning kiinakoorest kiinoliini, siis arvati, et ra-vimtaimed kõlbavad veel tooraineks keemilavabrikule, — ravimine peaks aga toimuma juba nüüd puhtate toi-meainetega, mis neist keemiliselt eral-datud, nende mõjuvõimusega...

Kuid siis ilmes mõnda aega hiljem, et need puhtad toimeained ei saanud siiski igal puhul asendada ravimtai-mi endid ja nende toime läks lahku ra-vimtaimede toimest, — jäi mitmel pu-hul puudulikuks. Siis selgitasid targad pead, et vaadake, ravimtaimes on kor-raga mitu toimeainet, neid tuleb eral-dada koos ühtse seguna või kompleks-ühendina, et ravimtaimede identse toi-mega keemilisi vahendeid saada. Ja nii tekkisid ravimtaime toimet paremini jäljendavad „kõik-ühendid“ (pan-ühend-id), „pan“ kreeka keeli „kõik“, näi-teks „pantopoon“ oopiumist, mis si-saldas ühekorraga nii morfiini, kodeiini ja teisi oopiumalkaloidide ja seda suhetes, nagu oopiumis.

Kuid nagu jäi unistuseks kunstlikult, keemiliselt teel toilitavate tootmine, nii jäi vagusale soovike ravimtai-mi ülelligeks teha, sest elav loodus oma vägevusega, oma nägematute keemi-kutega ja rohuteadlastega igas taimi- ja loomarakukeses jäi ikkagi võitjaks, suurimaks ja odavaimaks tolt- ja ra-viainete tootjateks. Tekkis jälle, ka suurte teadlaste hulgas sõpru ravim-taimede uuele laialdasele tarvitusele võtmiseks. Neid uuriti jällegi tõsisemalt ja avastati põlatud ja kõrvalehoidetud ravimtaimede „rahvarohutude“, „ma-rohtude“, sentimundmatuid toime- ehk mõjuaineid, mis olidki põhjuseks, et rahvas neid rohtusid ustavalt tarvitas ja varematal aegadel ka õpetatud ar-stid neid tarvitasid...

On arusaadav, et meie ei saa kasutamata jätta neid suuri võimalusi, mis pakub ravimtaimede näol inimes-te ja koduloomade haiguste ra-vimiseks nii helde käega loo-dus ise.

Eriti meile oludes, kus puudub suurem

Põllumees!

Täida kiirelt ja täielikult põl-lusaaduste müüginormid, sel-lega kindlustad ennast, rinnet ja kogu rahvast!

keemiline tööstus; kus tuleb keemilisi ravimaineid sisse vedada, mis on sõjala-u-des raskendatud ja tooraineid, mitme-auguseid kivisõetõrvasaadusi, kasu-tatakse veel ohtumalt sõlas nii vajalike lõhkeainete valmistamiseks. Isegi suure keemilise tööstusega maad on suurele ravimtaimede tarvitamise üle läinud, et keemilist tööstust sõjajärelt täit-miseks kergendust tuua ja kasutada loodusande, mis on igal pool ülikülluses ja suurimas mitmekesisuses olemas. Siin

toome meie oma ravimtaimede korjamisega suure kasu mitte üksli oma kodumaale, vaid oma korjatud ülejäägiga ka nalle, kes meid varustavad keemiliste ainetega.

Surnuaita pühä

Malakia 3,20.

Jaanipäev on meie rahva hinges säilinud päevana, kus enamuse kõneleb oma magamatalinnud sõpradega ja elukaaslastega. Otsitakse üles kodusurnu-
 ala valkuses ja rahuks üksik haud.
 Peotäis põllu- ehk alailil seotakse kimpu ja minnakse kuulama evangeeliumi sõna haigele, leinajale südamele.
 Valkselt põlvitades haaal ja salajaltu ajades nendega, kes magavad, tunne-
 me end kiunlitatud olevat.

Esimese tähepäeva õhtupoolikul jätkus õppepäevade töö Pärnu keskosakonna juhataja Pärna referaadiga „Praktiliste õppeainete tähtsuse“ ja V. Mändvere referaadiga „Muusikalise repertuaari valiku“ kohta. Õhtul viibisid õppepäevlased „Kireliku õhtul“ mis toimus linna algkooli saalis.

Kuressaare haiglasse toodi esmaspäeval Kihelkonna vallas Kuremetsa külas elutse-
nud 17-aastane Valdeko Riis, kellel mõle-
mad käed randmest saadik otsast ära re-
bitud. Pealeselle oli tal haavu peas ja
jalgaldel. Riis suri ühilaraskete vigastuste
tõttu varsti peale haiglasse toomist.

Enne surma seletas Riis haiglas, et ta olnud Kärla vallas Karujärve juures, kus komistades sattunud arvatavasti maamiinile, mis plahvatas ja teda raskesti vigastas. Kuna haiglas leiti Riisi taskusteks kaks Vene päritoluga minipilditüü lõõksütükit, siis ei ole ta enda seletus usutu, vaid on tõenäolik, et Riis leidis kolm lõõksütükit, ja hakates ühte käes ürgitama, plahvatas see ja tekitas surma, vaid vigastusi.

Kuressaare saab veel teise hambar- arsti ja hambatehniku

Peale Kuressaare alalise hambaarsti pr. K. Rosalki, kes juba töoga ülekoormatud (talle on haigeld ette registreeritud septembrikuuni), hakkab Kuressaares juulikuus tegutsema osajajaliselt ka teine hambaarst — dr. Linda Schmidt, kes praegu töötab hambaarstina Lihulas. Oma tööaja jaotab ta Lihula ja Kuressaare vahel.

Pealeselle hakkab Kuressaares osajajaliselt töötama ka praegu Lihulas töötav hambatehnik Nikolai Klaas.

Hambaarst dr. Schmidt ja hambatehnik Klaas võtavad Kuressaares vastu ambulatooriumis.

**Suri Kuressaare majadeomanik
Preedik Saabas**

Kuressaares suri kolmapäeval, 21. skp.
kohalik majadeomanik ja endine mere-
mees Proedik Saabas 62 a. vanuses.

enesest. Kui kaua töotate siin ja kus Te enne seda olite?"

Abruka saare kalmistul. Teenistusi teeni-
kaasa preester V. Lind ja diakon F. Ka-
k. Halva ilma puhul lükatakse surnuaiapä-
edasi. Preester E. Leik.